

דף ה

1. מנין שצריך ידיעה בתחילה לחיוב קרבן עולה ויורד בטומאת מקדש וקדשיו [לפי רוב דעות התנאים], ומה טיבה של ידיעה זו?

רבי עקיבא דרש ידיעה בתחילה ובסוף מונעלם ונעלם שתי פעמים (ונתפרשו בראשונים כמה אופנים בבאור הדרש). ורבי אמר שאין צריך לכך אלא ממשמעות ונעלם משמע. ופירש רבא שלשון זו מורה שידע ושכח אחר כך, מכך שלא כתוב 'והיא עלומה ממנו'.

אביי הקשה על כך ופירש דעת רבי (והרשב"א גרס שרבא חזר ופירש כן) שאין צריך שידע שהיה טמא אלא די בדיעת בית רבו, שלמד שהנוגע בשרץ טמא אבל כשנגע לא התבונן לשום על לבו שנטמא (שכן נדרש ונעלם בכל מקום, שקיימת ידיעה כלשהי (עפ"י תוס'). ויש מפרשים הדרש: ונעלם ממנו והוא טמא ואשם – שנעלמה ממנו טומאתו אבל יודע הוא שיש טומאה זו בעולם ושהטמא אסור בקדשים (רמב"ן), כי משמע שרק מפני העלמת הטומאה נכנס, הא אילו ידע שנטמא לא, כי יודע את ההלכה (ראב"ד). וי"א שאין זה דרש מיתור המלה אלא שבסתם הדבר יש ידיעת בית רבו. עתורא"ש). להוציא תינוק שנשבה לבין הנכרים, שלא היתה לו ידיעה כלל.

א. מרש"י משמע (כמוש"כ התוס' להלן יד:) שאין חייב אלא כשהרגיש בנגיעה, שכן משמע ונעלם והוא ידע אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא.

ויש חולקים וסוברים שאפילו לא ידע שנטמא רק ידע ששרץ מטמא והטמא אסור במקדש ובקודש – הרי זו ידיעה (עפ"י רמב"ן ריטב"א ועוד). ומכל מקום אין די בידיעה כללית שיש טומאת שרצים בתורה אלא צריך שידע שהשרץ המסויים הזה מטמא (עפ"י ריטב"א יד: ד"ה אמר). וגם צריך שידע ידיעת בית רבו בשעה שנטמא או לאחר מכן, ואין די במה שידע זאת בעבר ושכח כשנטמא (שם ד"ה אלא).

ולשיטת רבנו תם 'ידיעת בית רבו' – שלימדו רבו שהשרץ טמא אלא שלא למדו שהוא אסור ליכנס למקדש.

ב. לדעת רבי ישמעאל (יט:): אין צריך כלל ידיעה בתחילה לחיוב קרבן עולה ויורד (ע' להלן ט. ובתוס' שם כתבו שפשוט לגמרא שאין שום תנא הסובר ידיעת בית רבו שמה ידיעה מלבד רבי, וכ"ה ברמב"ן יט:).

ג. להלכה צריך ידיעה גמורה קודם ההעלמה ואין די בידיעת בית רבו (עפ"י רמב"ם שגגות יא,א; מאירי).

ולכל הדעות די בידיעה שהוא טמא ואין צריך לידע מתי נטמא בדיוק, וכגון שהלך בשני שבילין שאחד מהם טמא והוא ידע שנטמא באחד מהם (כן מבואר בגמרא יט. כמוש"כ הריטב"א שם). כשאינו יודע באיזו טומאה נטמא, ובשאר אופני ידיעה חלקית – ע' להלן יט.

דפים ה – ו

- ז. א. מהן דרגות הלבנוניות של ארבעה מראות נגעים.
- ב. מהם ה'אבות' ומהן ה'תולדות' במראות נגעים?
- ג. ארבעה מראות נגעים – אלו מהם מצטרפים זה עם זה ואלו אינם מצטרפים?

- ד. לשם מה פורטו במשנה מראות נגעים ל'שנים שהן ארבעה', ולא אמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא' (או גם 'מסיד היכל ולמעלה טמא')?
- ה. מאי נפקא מינה בחלוקת מראות נגעים ל'אבות' ותולדות?
- א. ארבעה מראות נגעים המטמאים. ואמר רבי עקיבא: זו למעלה מזו (בדרגת הלבנונית). הבהרת היא העזה ביותר (ואם בהרת לבנה היא), כשלג. דיהה הימנה השאת (לשון הגבהה, שהכהה נראה כגבוה מהבהיר): כצמר לבן [נקי בן יומו. רב ביבי אמר רב אסי]. לאחר מכן כסיד ההיכל, והכהה ביותר כקרום ביצה.
- א. יש ראשונים הסוברים שלדעת חכמים סיד וצמר שוים בדרגת לבנוניותם, רק שני מיני גוונים הם [ויש אומרים שני טבעים שונים של נגע הנבחנים במישוש]. ואילו לרבי עקיבא כולם מין גוון אחד אלא שחלוקים בדרגת הלבון (ע' ר"ה ורשב"א ומאירי).
- ב. לדברי רבי מאיר (בריש נגעים) כפירוש התוס', צמר לבן הוא המראה הכהה ביותר, והיינו צמר שאינו נקי. משא"כ לחכמים הוא מראה צמר כבש נקי, והוא לבן מהסיד. ויש מפרשים שאף לרבי מאיר הצמר לבן מהקרום (תורא"ש, ומובא בריטב"א).
- ג. כתבו ראשונים שאין בנגעי אדם יותר מארבע מראות האמורים, אבל יתכן שיש גוונים שונים בכל מראה, שיש שלגים לבנים זה מזה וכד'. וכן יש מראות רבים של פתוכים (תוס'. וערמב"ן).
- ב. האבות הם הבהרת – העזה כשלג, והשאת – כצמר לבן, כאמור. התולדות (ספחת – טפילה): כסיד היכל וכקרום ביצה.
- לחכמים, מראה הסיד הוא תולדה של בהרת, ומראה הקרום – תולדה של השאת. (רבי זירא אמר: נאמרה לבנה בשאת ונאמרה לבנה בבהרת, מה זו שבשאת יש לה טפילה, אף זו שבבהרת. במתניתא תנא: הטיל הכתוב ל'ספחת' בין שאת לבהרת לומר לך כשם שטפילה לשאת כך טפילה לבהרת).
- לרבי עקיבא, לפרש"י וכמה ראשונים: שניהם תולדות דשאת, ואילו לבהרת אין תולדות. ולפתוס', סיד תולדה דבהרת וקרום תולדה דשאת.
- [לדעת ר' מאיר השאת כקרום ביצה, ותולדתה כצמר לבן. כאמור, לפירוש התוס' הצמר שאמר ר"מ כהה מהקרום, ויש מפרשים שהצמר לבן מהקרום, ותולדת השאת לבנה הימנה].
- ג. שלג וצמר, וכן צמר וקרום – מצטרפים זה עם זה בין לרבי עקיבא בין לחכמים. (שלג וצמר – לפי שהם סמוכים זל"ז בדרגת הלבון, וכתוב והיה. צמר וקרום, אעפ"י שאינם סמוכים אבל הם אב ותולדתו, וכתוב ולשאת ולספחת – זו הטפילה לשאת).
- כן נקטו רוב הראשונים. ויש אומרים (מובא במאירי) שלחכמים בהרת ושאת (– שלג וצמר) אינם מצטרפים, ומה שאמרו בספרא (תוריע א, ד) שמצטרפים – כרבי עקיבא דוקא.
- שלג וקרום – לכל הדעות אין מצטרפים (שאינם סמוכים ואינם מאותו המין).
- צמר וסיד וכן סיד וקרום – לר' עקיבא מצטרפים (מפני שסמוכים במעלות הלבון) ולחכמים אין מצטרפים (שאינם מאותו מין).
- שלג וסיד – לחכמים מצטרפים (שהם מאותו המין) ולר' עקיבא אין מצטרפים (שאינם סמוכים).
- לסיכום: לחכמים כל אב מצטרף לתולדתו ולאב האחר (וי"ח) אבל לא לתולדת חברו. וכל תולדה מצטרפת רק לאביה. ולרבי עקיבא כל מראה מצטרף עם הסמוך לו, מלבד השאת שמצטרף עם הכל [שהוא עיקר הנגע, והמצוי ביותר. מאירי].

הרמב"ם (טומאת צרעת א, ב) פסק שכל המראות מצטרפים זה עם זה. ונקט כרבי עקיבא (מפרשים). והראב"ד השיגו. והמאירי פסק כחכמים.

ד. לכך פורטו ארבעה מראות נגעים ולא סתמו: מקרום ולמעלה תמא – לומר לך שמצטרפים זה עם זה (כפי סדר משנתם. לחכמים (ריש נגעים) הסדר הוא כשלג וכסיד כצמר וכקרום. לרבי עקיבא (כברייתא דרבי נתן) – כשלג, כצמר, כסיד, כקרום.

ולכך לא אמרו מקרום ולמעלה תמא ומצטרפים זה עם זה (הסמוכים. תוס') – לומר לך: כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן – אינו רואה את הנגעים. (או אף כהן שאינו חכם, ובלבד שיביא עמו ישראל שבקי. ראשונים).

ה. לחכמים, הנפקותא בחלוקה לענין צירוף, שאין מצטרפים אלא תולדה ואב שלה. (מלבד שאת ובהרת עצמם שמצטרפים מדרשת והיה). ולרבי עקיבא אין נפקותא מוחלטת בחלוקה ל'משפחות' לענין דין צירוף כיון שלשיתו מצטרפים כל שני נגעים סמוכים בדרגותם, גם כשאינם מאותו מין. ואולם נפ"מ בכך שהמראה כקרום תולדה של שאת, שהיא מצטרפת עמה אפילו הגם שהיא שתי דרגות מתחתיה, מפני שהיא נספחת אליה.

להרמב"ם שכולם מצטרפים זה עם זה, צ"ע מאי נפ"מ בחלוקה לאבות ותולדות. ושמא אין נפקותא הלכתית, אלא חלוקה טבעית. ומנאום חכמים כדי לומר שכל כהן שאינו בקי אינו רואה.

דפים 1 – 2

- ח. א. מנין שפרשת קרבן 'עולה ויורד' על הטומאה, מדברת בטומאת מקדש וקדשיו?
ב. האם מצאנו קרבן חטאת (יחיד) בא על עבירה שאין זדונה בכרת?
ג. מדוע נאמרו שלש פעמים 'כריתות' ו'טומאה' לענין אכילת שלמים בטומאה?
ד. האוכל תרומה טמאה בשגגה – האם יש לו כפרה בקרבן?
ה. האם חיוב קרבן 'עולה-ויורד' בטומאת מקדש וקדשיו, אמור גם בטומאה שנשטמא בה האדם שהיא איננה טומאת-מגע, ומנין?

א. למסקנא למדו שפרשת קרבן 'עולה ויורד' שעל הטומאה מדברת בטמא האוכל קדש, מגזרה-שוה דרבי בהמה טמאה-בהמה טמאה מאוכל קדשים. וכן במי נכנס למקדש כשהוא טמא – מגזרה שוה טמאתו-טמאתו (האמור בפרשת פרה אדומה). כן דרש רבא.
ריש לקיש (מכות יד:) אינו דורש ג"ש זו, והוא לומד מקדש מקודש בהקש; בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא (עתוס').

ב. חטאת קבועה הבאה על חטא – לא מצאנוה אלא בדבר שזדונו כרת. ואולם חטאת 'עולה ויורד' מצאנוה על שמיעת קול (- שבועת העדות) וביטוי שפתים שאין בהם לא מיתה ולא כרת. (וכן יולדת ומצורע, בעולה ויורד).

אע"פ שהנזיר מביא חטאת על דבר שאין בו כרת, ולדברי רבי אלעזר הקפר נחשב חוטא [עכ"פ נזיר טמא נזיר ג.], המביא חטאת העוף – עיקר הקרבן בא להכשיר ולא לכפר – כדאמרינן בכריתות (כו).